

To' metus ja talltus
TALLINNAS,
S. Brooksmägi nr. 8.
Telefon nr. 158.
(Sõjawäe keskjaamast)

Tolmetaja kõnetunnid
kella 12—1.

SÕDUR

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI.
ILMUB ÜKS KORD NÄDALAS
Sõjawägede staabi väljaandel.

Tellimise hind:
1 aasta peale 40 marka
1/2 " " 20 "
1/4 " " 10 "

Kuulutuste ja teada-
annete hind: Iga kor-
pusrea eest 2 marka.

Tellimisi ja kuulutusi võtavad vastu kõik wabarilgi postiasutused ja era-raamatukauplused.

Nr 43.

Laupäeval, 23. oktoobril 1920.

II. aastakäik.

Sisukord.

Ametlik osa:

1. Väljawõtted Sõjaminiistri päewa-
käskudest.
2. Väljawõtted käskudest Wabariigi
sõjawägedele.
3. Wabaduse Riigi saajate nimekiri.

Üleüldine osa:

1. Puudustest warustusosalal.
2. Ludendorffi sõjamälestused.
3. Kuidas ohwitseride teenistuslehti
pidada.
4. Wäärnähtus maaandmisel sõduritele.
5. Segateated.
6. Kuulutused.

Ametlik osa.

Väljawõtted Sõjaminiistri päewakäskudest

Nr. 989.

Tallinnas, 1. oktoobril 1920.

Minu päewakäskude nr. nr. 333, 576 ja 607
täienduseks käsen piirivalwe teenistuses olewate wäe-
osade ülematel järgmiselt juhtnõõre täita:

1. Salakauba kinnipidamise korral peab igatord
sellekohane protokoll koostama.

2. Salakaup, salakauba wedaja ja meoabindub
tulewad ühes protokollidega jaata lähemasse salakaubaks
tunnistamise komisjoni ehk tolliasutusse (Tallinn,
Narwa, Walk, Pärnu, Kurejaor ja Haapsalu). M's
puutub põllusaaduste ja toiduainete, kui ka hobuste,
sarwloomade, sigade ja lammasste piiri peal kinnipida-
mise ehk meo kohta 10 kilomeetrilise piiriäärse maa-

rippa — siis tuleb talitada „Riigi Teatajas“
nr. 155/156, 27. 9. 20. a. wäljakuulutatud korra järgi.

3. Püsilaskmine ja jahipidamine 2 kilom. piiri-
äärsees maaribas seadusliku loaga ilma kohalise piiri-
walwe roodu ülema igatordse kirjaliku nõusolekuta on
keelatud. Roodu ülema poolt wäljaantud loal peab
täpipealselt aratähendatud olema selle maksuse aeg.

4. Laewasõit Wabariigi mere-wetes
(labolafsh).

a) Kõik Eesti lauba- ja reisijate laewad peawad
olema warustatud tolliasutuse poolt wäljaantud mere-
sõidu loaga, laadungiga laewad peale selle veel ise-
äralise lauba nimekirjaga.

Märkus: Laemaks loetakse iga defiga taetud
weesõiduriist, mille kandejõud üle 20 t. mi.

b) Kõik aerus-, purje- ja mootor-paadid peawad
olema kohalise piirivalwe ülema juures registreeritud ja
warustatud merele sõiduks wilmase poolt wäljaantud
paaditunnistusega.

d) Nendes kalda punktides, kus tolliasutus puudub,
käiwad sisse- ja wäljasõitwad Wabariigi ja wäljamaa
laewad täiesti piirivalwe kontrolli alla. Sisseõitnud
laewa kaptenilt nõuab piirivalwe punkti ülem sõiduluba
ettenäitamist ja teeb selle peale märkuse, millal laew
randa jõudnud; niisama teeb piirivalwe punkti ülem
laewa ärasõidu korral sõiduluba peale wastawa märkuse.

e) Kõik laewad, waatamata selle peale, misuguse
riigi lipu all nad sõidawad, peawad tingimata nendesse
kalda punktidesse sisse sõitma, kuhu neil sisseõidu luba
on. Teistesse punktidesse sisse sõita võib ainult järg-
mistel juhtumistel:

- a) mereõnnetuste puhul,
- b) warjule tormi ehk jää eest,
- c) surma ja haiguse puhul laewa peal.

Et salakaubitsemist ära hoida, wõetakse niisugustel
juhtumistel sisseõitnud laewad kuni nende ärasõiduni
piirivalwe poolt wahi alla. Toiduaineid peale wõtta
 võib laew kalda punktist ainult wastawate asutuste
poolt wäljaantud sellekohase loaga.

5. Kõik 12 mere-penitormalises (22 1/2 kilom.)
kalda piirkonnas (tolliwöös) sõitwad laewad ja paadid,
ükskõik misuguse riigi lipu all nad liiguwad, wõiwad
piirivalwe poolt kinnipeetud ja läbiwaadatud saada,

lus juures laewa kapten kohustatud on sellekohase nõudmise peale järgmised dokumendid ette näitama:

- a) mereõhku luba,
- b) lauba nimelise, ehk wäljamaa laewadel sellele wastaw „connossament“,
- c) laewa meeskonna nimelise (musterool).

Kui selgub, et laewal punduvad ülewalnimetatud dokumendid, ehk kui wiimolised ei ole kofikuldas laewal olewa laubaga, siis saabab kohalik piirivalwe ülem laewa ühes sellekohata kofuseatub aktiga lähemasse tolli-ajatusse.

7. Kõik hullakäinud laewad ja paadid (awaris) ning mere wäljauhted wõtab piirivalwe oma kaitse alla, kus juures wäljamaa alamate warandus sellekohase aktiga lähemasse tolliasutusse saadetakse, Wabariigi alamate omanibus aga kohalikele politseile üle antakse.

8. Et salalavabitsemist takistada, on piirivalwe kohustatud silmas pidama ja kontrollerima isäransis kalameeste paatide ja wäikeste rannasõidu laewade liitumist.

9. Uuesti ehitatud ja wette lastud laewa omanikule wõib kohaliku piirivalwe ülemal poolt luba wäljantud saada ühefordseks sõiduks laewa tolliasutusse registreerimisele wiimiseks.

Kindralstaabi Kindral-Major **Larka.**
Sõjaministri eest.

Wäljawõtted laskubest Wabariigi sõjawägedele.

Nr. 998.

Tallinnas, 30. oktoobril 1920.

§ 1. 4. piiriküti bataljoni arst Dmitri Jegorow nimetatse ümber sanitaär-lapteniks, wanusega 4-st detsembrist 1914.

§ 2. Kindluse suurtükimäe divisjoni arst Hans Madisson nimetatse ümber sanitaär-leitnandiks, wanusega 18-st septembrist 1919.

§ 4. M/r. „Wambola“ welsler Eduard Mill nimetatse ümber sanitaär-lipnikuks, wanusega 8. weebr. 1920.

Nr. 999.

Tallinnas, 30. septembril 1920.

§ 5. 1-se jalawäe polgu arst Axel Müller nimetatse ümber sanitaär-leitnandiks, wanusega 20-st septembrist 1919.

§ 6. Merejõudude juhataja staabist welsler Heinrich Lutas nimetatse ümber sanitaär-lipnikuks, wanusega 28-st detsembrist 1919.

Nr. 1000.

Tallinnas, 30. septembril 1920.

§ 1. Sõjawäe Terwisihoiu Walitsusest sanitaär-lapten Martin Jerwan ülenaldas sanitaär-alampolkownikuks, wanusega 21-st maist 1919.

§ 4. Scouts polgust sanitaär-leitnant Otto Tomberg ülenaldas sanitaär-alamlapteniks, wanusega 25-st aprillist 1919.

Nr. 1001.

Tallinnas, 30. septembril 1920.

§ 1. Pennuroodu arst Julius Kenter nimetatse ümber sanitaär-alampolkownikuks, wanusega 2-st jaanuarist 1917.

§ 3. Sõjawäe Terwisihoiu Walitsusest sanitaär-alamlapten Bruno Sellheim ülenaldas sanitaär-lapteniks, wanusega 13-st aprillist 1919.

§ 4. Tortu garnisooni arst sanitaär-leitnant Karl Furiado ülenaldas sanitaär-alamlapteniks, wanusega 1-st septembrist 1916.

Nr. 1002.

Tallinnas, 30. septembril 1920.

§ 1. 2-se diviisi staabist sanitaär-lapten Hans Silbermann ülenaldas sanitaär-alampolkownikuks, wanusega 19-st juulist 1919.

§ 2. Sõjawäe Terwisihoiu Walitsusest sanitaär-alamlapten Sergei Redrinski ülenaldas sanitaär-lapteniks, wanusega 13-st märtsist 1920.

Nr. 1003.

Tallinnas, 30. septembril 1920.

Wabariigi Sõjafoolist leitnant Axel Tamman kinnitakse alamlapteni auastes, wanusega 16-st septembrist 1917.

Nr. 1004.

Tallinnas, 30. septembril 1920.

Kindralstaabi Walitsusest noorem leitnant Sidney Fors kinnitakse leitnandi auastes, wanusega 26-st augustist 1917.

Nr. 1005.

Tallinnas, 30. septembril 1920.

§ 1. M:reijõudude juhataja käsutuses olem noorem leitnant Albert Pentso ülenaldas leitnandiks, wanusega 1-st oktoobrist 1919.

§ 2. 7-st piiriküti bataljonist noorem leitnant Otto Toop ülenaldas leitnandiks, wanusega 27-st novembrist 1919.

Nr. 1007.

Tallinnas, 30. septembril 1920.

§ 1. Alpool tähendub infeneribataljoni ohwitserid ülenaldas järgmisesse auastesse:

Sipnikud — alamleitnantideks:

1. Runo Anderson, wanusega 27-st maist 1919.
2. Eduard Rimm, wanusega 19-st augustist 1919.

§ 2. 5. jalawäe polgust ratsapolgu juurde komandeeritud lipnik Ewald Ant ülenaldas alamleitnandiks, wanusega 3-st aprillist 1919.

§ 3. 2. jalawäe polgust lipnik Erich Peelbaum ülenaldas alamleitnandiks, wanusega 29-st weebruari 1920.

Nr. 1022.

Tallinnas, 6. oktoobril 1920.

§ 1. Alpool tähendud Sädetelegrafi roodu ohvitserid ülendatse järgmisesse auastesse:

Leitnant — alamkapteniks:

Konstantin Pomerants, wanusega 12-st aprillist 1920.

Alamleitnant — leitnandiks:

Johannes Wingisaar, wanusega 18-st oktoobrist 1919.

§ 2. Alpool tähendud Tantside roodu ohvitserid ülendatse järgmisesse auastesse:

Alamleitnant — leitnandiks:

Paul Bästrow, wanusega 16-st oktoobrist 1919.

Lipnil — alamleitnandiks:

Karl Jalakas, wanusega 24-st märtsist 1920.

§ 3. 5-st jalawäe polgust leinant Oskar Tolmoff ülendatse alamkapteniks, wanusega 22-st augustist 1919.

§ 4. Soomusrongide diviisist alamleitnant Aleksander Riib ülendatse leitnandiks, wanusega 12-st novembrist 1919.

§ 5. 4-st jalawäe polgust lipnil AOLF Johannes ülendatse alamleitnandiks, wanusega 14-st juunist 1919.

Rindralstaabi Rindral-Major Larka.
Sõjainiisri eest.

Wabaduse Risti Saajate nimetiri.

Wabariigi Walitsuse istangul 13. oktoobril otsustati Wabaduse Risti põhikirja põhjal annetada sõjaliste teenuste eest Wabaduse Risti 1. liigi 2. järgu aumärgid järgmise nimetirja järele:

1. diviisist staabi ülem polkownik Wiktor Liitwal;
1. jalawäe polgu ülem alam-polkownik Aleksander Pult;

9. jalawäe polgu ülem alam-polkownik Johann Schmidt;

1. suurtük. polgu ülem alam-polkownik Hugo Kauler;

End. 2. kindluse raske suurtükiväe diviisjoni ülem kapten Georg Westel;

Balti bataljoni ülem polkownik Konstantin Weiss;

End. 2. diviisjoni ülema abi, praegune Sõjainiisri kätse täitja staabi ohvitser polkownik Siegfried Binding;

Sõjawäe Terwisihoiu walitsusest Ameerika Punase Risti Eesti saatkonna direktor kapten Hereward White;
Annetada sõjaliste teenuste eest 1. liigi 3. järgu aumärgid järgmise nimetirja järele:

8. diviisist ülema abi polkownik Ernst Limberg;

4. jalawäe polgu ülem alam-polkow. Jakob Wende;

1. diviisist arst Dr. Albert Lantof ja 1. div. insener kapten Nikolai Peterson;

Wõru maakonna tomandant ja Raitseleidu ülem alam-kapten Hans Luiga;

Sõjawäe Intendandi walitsuse Majanduse osakonna ülem leitnant W. Lem Männik;

End. 2. jalawäe polgu abjutant alam-kapten Johan Färwer;

8. diviisist intendandi walitsusest: wanem kätse täitja ohvitser lipnil Jaan Org;

3. diviisist intendandi walitsusest: diviisist lestoituslabu walitseja sõjawäe ametnik Jaan Einpaul;

3. diviisist intendandi walitsusest: noorem wahter Joosep Tamm;

Soomusrongide diviisjoni intendandi walitsusest: wanem kätse täitja ohvitser alam-leitnant Karl Keik;

Soomusrongi diviisjoni intendandi walitsusest: wanem feierwerfer Alfred Rüteler;

3. diviisist intendant f. a. Aleksander Fürtetson;

9. jalawäe polgust: wanem arst Dr. Johannes Wares;

End. 1. diviisist loonaraht Erich Erler;

Sõjawäe intendandi walitsusest: sõdur August Kuurberg;

Sõjawäe intendandi walitsuse kraami labust: wanem aidamees Alfred Truu;

End. 1. diviisist staabi wanem telef. Hans Laos ja autojuht alam-ohvitser Albert Sepp;

7. jalawäe polgu ülem alam-polkownik Paul Kunnus;

Kindluse suurtükiväe diviisjonist 2. gr. ülem kapten Eduard Ant;

2. diviisist staabi kätse täitja staabi ohvitser alam-kapten Arthur Laats;

2. piiriküti bataljoni ülem alam-kapten Alfred Restra;

3. diviisist staabi inspektori jaoskonna abjutant leitnant Anton Simmo;

6. piiriküti bataljoni ülem alam-kapten William Liitw;

8. piiriküti bataljoni: nooremad ohwitserid leitnandid Rudolf Weinberg ja Leonhard Desso;

5. piiriküti bataljoni: 5. roodu ülem alam-leitnant August Wasil;

Laewastitu wanem insener-mehaniik asetapten Mihail Ananitsch;

Merejõudude juhataja staabi kantselei ülem ohwitseri asetäitja Jüri Saalste;

S/l. „Lembit“ arst August Kool;

Soomusrongide diviisjoni liikumise osakonna ülem Jultus Trubot;

S/l. „Lembit“ katelde mehanika kohuste täitja Mihkel Silver;

S/l. „Lembit“ riide ja toidumoona warahoidja Rudolf Traut;

S/l. „Lembit“ katelde kondaktor Eduard Kusser;

5. jalawäe polgu ülem alam-polkownik Johann Stahl;

Ratsapolgu ülem alam-polkownik Gustaw Jonson;

End. 2. ratsapolgu ülem alam-polkownik Richard Uritam;

3. wälja suurtükiväe diviisjoni ülema abi alam-kapten Gustaw Kromel;

8. wälja suurühtwäe divisjoni adjutant alamkapten Hugo Eckstein;

Raubanduse ja tööstuse ministeeriumi mereasjanduse peawalitsuse lootkide ja tuletornide osakonna ülem laugesõidu kapten William Dampf;

Tuletornide osakonna juhataja, laugesõidu kapten Oskar Sulg;

Meresõudude miiniladust minöörid Filemon Afilin ja Peeter Baigunow;

End. m/r. „Ennuki“ komander wanem-leitnant Artur Reiskberg;

Soomusrongide divisjoni adjutant leitnant August Tomingas;

Tallinna üsfilu eskadroni majanduse ülem ja adjutandi kohuste täitja ohwitseri asetäitja Roman Ubakivi;

Sõjawäe Terwishoiu Walitsuse warustuse; ja tagawara ladude ülem leitnant William Hunter;

Sõjawäe Terwishoiu walitsuse Narwa raudooni ülem Dr. med. kapten Johan Rinson;

2: dimiisi staabi juurde komandeeritud 5 jalawäe polgusti leitnant Oskar Tolmoff.

ülemate wahetus roobus wõi komandos sünnib ja warahoidja oma ametile ei wasta. Wene sõjawäes, kus kõike külluses oli, ei annud niisugune talitus enesest palju tunda. Kuna meil kõike nii wähe ja seda kallil raha eest peab muresema, siis peaks warustuswalitus wäeosades mojawidamisi sedawõrd uuendustega täiendama, et wõimalik oleks kindlaks teha, millal misli asi sõdurile tarwitamiseks wälja antud. Selle uuenduse teostamiseks tuleks minu arwates praeguste armatuur-raamatute ja nimestikute wormid ühe lahtriga suurendada iga asja kohta, kus ära näidatud oleks kuupäew, millal asi wälja antud, s. o. praegused iga asja kohta käiwad lahtrid riisjoonega poolendada. Siis tuleks veel üles märkida wäljaantud asjade arw ja alla kuupäew, millal wäljaantud. Kasud sellest uuendusest oleksid järgmised:

- 1) tooks suurt majanduslist kasu riigile;
- 2) kõrwaldaks praegused laialt tuntud kuritarwitused;
- 3) wõimaldaks ühetaolist ja paremat sõdurite warustamist.

Juba praegugi on mitmetes roobudes ülemate iniisiatiiwil niisugune era armatuur-raamatu pidamine sisse seatud, siiski ei wõi seda kinnitatud armatuuridega enne teha, kui warustuswalitsuse sellekohane käsk on antud. T.

Üleüldine osa.

Bundustest warustusosalal.

Meile on järgmine kiri awaldamiseks saadetud:

Meie riit elab praegu üle ajajärku, kus enamasti kõigil sõjawäe warustus, nagu riided, ihupesu, saapad j. n. e., wäljamaalt kõrge waluuta eest sisse weetakse, mispärast wõimata on mainitud warustust nii suurel arwul saada, et sellega kõitide sõjawäelaste tarwidusi täita; warustuse puudusest annob veel rohkem tunda see asjaolu, et warustust kurtkohiliselt sõjawäelaste poolt kõrwaldatakse ja nii osawalt, et neid on wõimata wastutusele wõtta. Mäituseks antakse sõjawäelastele wäeosas täielne ja uus ihukate ja uued jalandud wälja; mõne päewa pärast wiatkse ta üle teise wäeosasse, antakse ka armatuurinimetiri kaasa. Teel kõrwaldab tema selle warustuse ühel wõi teisel wiisil ja muretsch asemele juubi kolikambrist wanad riided, topib kotti ja ilmub, kui õige isamaalaisja kunagi, oma riietes ja jalandudes teise wäeosasse, kus teadagi esimene asi on — uut warustust roobust wõi komandosti küsida, seletades, et tema olla küll sõja algul kroonu warustust saanud — kuid need riided olla ammu räbalateks kulunud ja pikemat aega kätia tema juba oma riietes.

Niisuguse asjaga saawad muidugi rohkem need sõdurid wolmis, kes oma korratu ülespidamisega alatafa ühest wäeosast teise rändarwad ja nõnda nimetatud „lenduriteks“ on saanud. Need „lendurid“ saawad niisuguse aastas 3—5 komplekti sõisuguse warustust, kuna teised ühe wõi wähemagagi peawad leppima.

Peale selle juhtub ka, et roobus wõi komandos pikemat aega teenijad sõdurid warustuse hooletuse läbi ruttu räbalateks muundawad ja tihti katsumad neid uute wastu wahetada, wahel isegi „lendurite“ kunstiga oma ülemate ette ilmutades, muidugi ainult siis, kui

Ludendorffi sõjamälestused.

Järg.

Edaspidise sõjawäe alus ja sõjariist.

1.

Sõda tegi meile kohuseks, ka wiimased inimesed kofku wõtta ja ära tarwitada. Sündis see wõitluses wõi liini taga, sõjatõstuses wõi muus teenistuses kodusõjawäes wõi riigis, oli ükskõik. Mees wõis isamaad ainult ühes kohas teenida ja tema jõu pidi kasulikult ära tarwitama. Riigiteenistus oli oma ette. „üleüldiselt“ sündis jõudude ärajaotamine majaja merewäe ning liinitaguse wahel ülema wäejuhatusse kaudu, kohalikkude kodumaa ametikohtadega läbi rääkides. Ainult ülemaal wäejuhatusel oli siin ligilähedane ülewaade; ka Preisi sõjaministriil oli ainult puudulik ja ühekülgne waade waenlase wastu seiswate jõudude ja sõjatarwiduste kohta.

Wäljawägi sai tänini oma täienduse paranejatest, kes heade sanitaar-olude tõttu suurel arwul tagasi tulid, weel tarwitawatatest nekrutiaastatest ja kõlbmatade lätiwaatamisest. Me olime sunnitud 19-aastased liinile saatma, wanaduses alla poole minna oli wõimata. Suurem hulk tarwitawatatest meestest oli juba kofku kutsutud. Ometi pidi kasuma mitte ainult neid sõjawäkke tõmmata, kes tarwitada seifid, waid pidi püüdma weel üle selle jõudu juure kaswatada, nimelt pidi teenistusest wabastatawate arwu vähendamata. Ühes sellega pidi tarwilikud tõdised ka kodumaa sõjamajapidamiseks ning wäe selja taga olewate tööde tarwis leidma, kus seisukohtadega ehitamisel määratu suur tähendus oli.

Minule on ifka pinnaks filmas olnud ütlus „kõlbulik garnisoniteenistuseks“. Kui kõik mängule pandi, miks ei pidanud siis garnisoniteenistuseks kõlbulik mees, keda sõjawäljal tarwitati, niisama hästi püüsi

landma, kui „sõjateenistuseks kõbuliffi“? Kuid sõnades „kõbuliffi garnisoniteenistuseks“ nägi mees kaitsekirja. Ülemaal wäejuhatusel ei läinud mitte korda seda mõistet sõjatarwidustele kohaseks teha ja selle ütluse halba mõju kõrvaldada. Sõjaministri käsi, mis 1918. a. sügisel awaldati, ei wõinud enam asja muuta. Minister oli ometi juba warakult sõjateenistuseks kõbuliffuse tingimised uuesti läbi waadanud. Ütluse „kõbuliffi garnisoniteenistuseks kodumaal wõi sõjawäljal“ taga seisis weel „kõbuliffi tööle“.

Kõlbmatude järelewaatus ja kontroll ei tundunud kodus korralikkudena. Ilka tulid kaebatud uskumata kõrwalpõikamiste kohta. Mina panin sõjaministeeriumile ette kõige karmimad abinõud tarwitusele wõtta; seda nõudis õigus. Kuid kunagi ei suutnud ma tundmust omandada, et siin kõik nõnda oleks, nagu mina seda sõjawäe ja kodumaa meeleolu kohta lootsin. Seaduse järele jäid jõud üle, kes riiki ei teinud. Selle kohuse alla kuulufid tänini mehed 17. ja 45. eluaasta wahel. Raudse sõjakäsu tõttu ei pidanud ma seda piiramist enam kohaseks.

Juba 1916. a. septembri kuus läksid ülema wäejuhatusel poolt riigikantslerile ettepanekud, et inimesed jõud wiimasele i tarwitusele wõetaks. Ülem wäejuhatus põhjendas oma ettepanekud sellega, et iga ühiku jõud on riigi pärast, et sellepärast iga sakslane 15. ja 60. eluaasta wahel teenistuskohtu on ja et see teenistuskohtu, kuigi kaitsekohtu, ka naiste peale tuleb laiendada. Teenistuskohtu awaldus kas sõjariistade kandmises sõjawäes wõi töökohustuses — kõige laiemas mõttes — kodumaal; ta ei puutunud kogu niite ainult töökohustajaid sõna harilikus mõttes, kuigi ta kõige enam juft neid tabas.

Töökohustusel sõja heaks oli suur kõlbline tähendus, sest ta pani neil tõsistel päiwil iga sakslase isamaa teenistusesse, nagu see põlisele Germaani õiguse mõistele kohane. Tal oleks ka see praktiline tähendus olnud, et walitsus oleks tööliste palgade korraldamise oma kätte saanud. Selle sõja üks kõige karmim ülekohus, mida iseäranis soldat pidi tundma, oli see, et tema, kes oma elu iga päew kaewiks mängule pidi panema, palju halwemas seisukorras oli kui tööline, kes kindlates oludes elada wõis. Kuna tööline iseendale, oma naisele ja lastele teenis, pidi soldat murega isoma ja ka perekonna tulewiku peale mõtlema. Riigi toetusrahad ei suutnud seda kuidagi tasuda. Sõjawäest koju kippumine, mis juba riiklikus julgeolekus oma seletuse leiab, omandas perekondliku tundmuse kaudu ideaalse aluspõhja. Wastuõhki pidas see mõne mehe kodus kinni, kes waenlase tõttu teenistust karistusega tundis. See oli läbi ja läbi eba loomulik seisukord.

Kuna soldatite palga sõjas oleks pidanud tõstma, nagu see minu soov oli, mis aga koduste ametikohtade wastuseismisel teostamist ei leidnud, oleks pidanud tööliste palgad parajas kõrguses hoidma. Muudugi oleks selle tagajärjel ka sõjatööstuse kasufid wähen datud. Palk ja kasu peawad teineteisega lähedas ühenduses seisma. Nõnda oleksime wõinud suured summad kokku hoida, mis meie rahaasjandusele ja meie kapitalijõule tulu oleks toonud. Selle küsimuse raskused, mis tekkisid tooresmaterjali puuduse tagajärjel tõuswate hindadest kõigis harudes, polnud mul tundmata. Ma lootsin, et kodumaa neid lahendab ja loomulikule olukorrale tee leiab. Töökohustuse seadus oleks siin heaks pidamiseks olnud.

Töökohustusega ühendatud teenistuskohtu ühik ei aidanud; pidi selle eest muretsema, et töökohustuste jõud otstarbekohaselt ära kasutataks ja riigile kaduma ei läheks.

Muidugi oli mul selge, et niisugused sammud sügawalt riiki sesse, majanduslisesse ja eraellu lõikawad. Ka ei pidanud seda unustama, et liig kugele ulatavad sammud takistawalt mõjuwad. Wasturääkimine pidi tulema, kuigi nõudmised sõja raudsetele tarwidustele wastafid. Omakasu ja hinna waranduse järele oli laiali lagunenud. Kuid rahwale pidi tee näitama, mis wõidule wiib. Ta pidi selgesti nägema ja ise oma saatuse otsustama. Riigipäew ja seega kogu rahwas pidi kaaswastutust landma. 30. okt. 1916 paluti riigikantsleri iseäraldi seda tometada. Mina lootsin, et walitsus nõus on üleüldise teenistuskohtu suurt mõtet toetama ja rahwast selle üle mõtlema panema, misugused jõud ta weel isamaale wõiks anda. Oli waja rahwa endasalgawat arusaamist, et ta sisepoliitika egoistilisest mõtlemisest loobuks ja täiesti sõjale anduks, muutes ülema wäejuhatusel ettepanekud wastawateks tegudeks.

Walitsus ei läinud sellele teele. Siis oli mul weel Saksa rahwa ja tööliste wastu lõpmata usaldus. Sõjaga oli kaalul kogu meie elu, et lugu nõnda on, seda pidid ka tööised teada saama ja siis oleksid nad, arwastin ma, ära tundes, misugune hädaoht neid ja nende isamaad ähwardab, ülema wäejuhatusel ühisele pinnale asunud ja weel rohkem annud kui tänini. Saksa tööline oli palju teinud ja ta wõis weel rohkem teha. Nagu mehelikkuse kantud isamaa armastus sõjawäe kõige kõrgemal määral wõimuliseks teeb, niisama hoitab ka kindel juhtimine ja selge arusaamine isamaad ähwardawast hädaohtu rahwa wältawas sõjas koos ja ülewal. Ujutine joowastus kaob, see on loomulik. Kaswatus ja arusaamine peawad selle asemel astuma. Et seda saawutada oleks wõidud, selles ei kahile ma.

Walitsus oleks wõinud ka ilma uue seadusega aidata. Piiramise seadus ja sõjateenistuse seadus andsid küllalt wõimalust inimese jõudude kokkütõmbumiseks, pidi ainult neid seadufid kindlalt tarwitama; kuid siin puudus walitsusel tahtmine. Pealegi tähendas nende seaduste teostamine ainult sündmust, millest ma midagi head ei lootnud, kui ma sellest aru olin saanud.

Mina pidasin paremaks seadust maksma panna, mis ka wäljaspool meie kindlat tahtmist oleks ilmutanud ja mille taga kogu rahwas oleks seisnud. Seda ütlesin ma ka riigikantslerile.

Wiimaks, kahetuulise korduwa ja tüütawa pealekäämise tõttu ülema wäejuhatusel poolt otsustas walitsus nowembris abiteenistuse seadust riigipäewale ette panna, mis 2. detf. wastu wõeti. See polnud ei kind ega tala; me olime midagi terwet ja ümargust tahtnud. Seadus oli aga üleüldisest teenistuskohtusest, mida meie septembris soowitanud, liiga kaugele ära taanenuud ja töökohustust wõimalikult suureks tööwiljatuseks mitte kindlustanud. Tegelikult oli see seadus oma kokkuseade poolest ainult wärdjas, millel meie nõudmisega, et kogu rahwas isamaa heaks tööle pandaks ja nõnda sõjawäele ja kodumaale tõõjõudu muretsetak, enam midagi ühifi polnud. Kogu seaduse sõnastamises nimetab ainult esimene paragraf seda, mida ülem wäejuhatus tööpoolest püüdis kätte saada.

Ka naine polnud määrustesse paigutatud; naist oli küllalt olemas, neid wõis meeste asemel tööle panna, et need sõjawälja tarwis wabaks saaksid.

Kõige selle peale waatamata terwitasiin ka mina uut seadust soojalt. Meie sõjatahtmisena peeti seda seadust kaugele kõrgemaks kui selleks põhjust oli. Ühenduses meie edusammudega Ruimeenias pidi see suurt mõju avaldama.

Urutuste käiku riigipäewal panin ma ainult kahetsusega tähele; oli esimene kord sõja ajal, kus mul selleks wõimalus ja kindrakorterme strina ka kohus oli. Ülem wäejuhatus pidi arusaamise omandama rahwa waimu kohta, millel oli sõja lõpu peale otsustaw tähendus. Et walitsuse seisuford töölistefüsimuses väga raske oli, selles polnud kahelda. Pidi kindlat sõjapoliitikat, mitte nõrka sisepoliitikat ajama. Miks ei teinud ta kogu rahwast päewafelgelt sõja lõpus kaaswastutawaks? Mõnedel parteidel näis riigipäewal tundmus puudawat, et praegusel rasfel filmapilgul erahuwid üleüldistele ruumi peawad andma. Walitsus ja riigipäew kui ka osa rahwast polnud praeguse rahwastesõja iseloomu — ta nõuab nimelt kõike — mitte weel mõistnud ja pole ka oma sõjalise kaastöö tähendusest lõpuliitu wõidu mõttes dieiti aru saanud, kuna aga ülema wäejuhatus poolt alatasta toonitati, et sellest oleneb Saksamaa olemine wõi mitte-olemine.

Selgus peagi, et abiteenistuse seadus polnud mitte ainult puudulik, waid ta mõjus igalpool kahjulikult. Soldatidele oli see isearanis tuntaw, et abiteenistuskohuslikud neisamades asutustus ja kohtades olles palju kõrgemat tasu said kui mehed, kes seniste seaduste põhjal wäiteenistusesse olid wõetud ja soldati kohta käiwate määruste alla kuulusid. See oluford muutus weel terawamaks selle läbi, et teenistusest wabastatud soldatid abiteenistuskohuslistena teenisid ja palga said. See oli täiesti ülekohutune. Weel terawam wastolu walitses etapis. Raskesti wõitlustit tulewad sõjawäed nägid seal abiteenijaid ja naisabilisi, kes rahuliku põlme elades mitu korda rohkem palga said kui soldat. See pidi terawa kibeduse sünnitama meestes, kes igapäew kõige raskeimat pidid kannatama ja elu mängi le panema, mispärast meeoleolu soldati seisuforra kohta ainult halvenes. Abiteenijate tarwitamine nende kõrgete palgade tagajärjel muutus etapis kaheteraga mõõgaks. Selles oluforras oli midagi sügawalt ebaloomulikku.

Nõnda kandis septembris algatud püüe, kõiki inimesejõude ära kasutada, ainult tehwa wilja. Rahwas peitawat wäärtust ei saadud tarwilikult kätte, osalt hoiti ta tarwitusest kõrwale, osalt jäi ta asjata seisma. Kodumaale jäi liig palju, sõjawägi oleks wõinud rohkem saada. Ülema wäejuhatus püüe oli äpardanud. Ta omandas kindla arwamise, et Saksa rahwaelu pole enam terwe.

Et sõjatööd ja abiteenistust kõrgemalt hinnata, selleks soowitasin abiteenistusriski loomist. Hiljem sain ta ise kui üks esimestest ja kindsin teda selle otjustawa tähtsuse tõttu, mis ma ülema wäejuhatus poolt edendatud sõjatööl arwasin olewat, niisamasuguse uhkusega, nagu kõiki oma teisi sõjaumärke, kuitigi teatud nukrusega: mõtlefin abiteenistuse seaduse tagajärgede peale, mis mulle ikka raskeimat pettumust walmistas.

Et suurendatud tööstusele nõutawaid erioskusega töölisti muretseja, pidi ülem wäejuhatus wäesalkade

seast neid wõtma ja seega wägesid nõrgendamata. 1916./17. a. talwel üfti lasti 125.000 meest sõjateenistusest lahti; niipea kui nad tööst wabaks said, pidid nad kohe sõjawälje tagasi tulema. Kestwalt soowitasin ma, et sõjawäe ametilõhad ja tööstus wõimalikult ruttu katkustid ärawõetud erioskusega tööliste ajemele uued õpetada ja sõjas wigastatud ning naist tööle tõmmata. Muudugi on nii mõndagi tehtud, kuid mitte niisuguse kindlusega, nagu meie seisuford seda nõudis.

Eisaks tuli, et sõjateenistusest wabastatud õiguse said wabalt liikuda, mispärast nende kontroll enam wõimalik polnud.

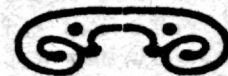
Tööstuse laiendamine andis sõjawäele määratu hulga ainelist jõudu juure. Uga ta nõudis temalt ka hulga inimesejõudu. Mida enam see sündis ja mida suuremaks kaswas nõudmine inimeste järele waenlase meeste arwu kaswamise tõttu, seda enam nõudis ülem wäejuhatus isamaalt ja ka igalt mehelt kui kohustust liini wastu, et töösõlewad mehed ka tõesti töötaksid. Ei tohitud wäelt enam rohkem ära wõtta ega temale ka midagi andmata jätta. Töowiljatuse langemine, mida lihtsalt wäljiste põhjustega seletada ei saanud, ja töötõrkumised olid nähtused, mis isamaa sõjawõimule otskohest rasket kahju tõid. See oli patt frondil olijate wastu ja ka riigikohtu arwamise järele isamaa äraandmine. Dimestatuna ja ülesäsitatuna, ilma riiklike juhtimiseta, idukas osa Saksa töölisti oma isamaa, seltsimehed ja iseendid arwamata wiletusesse; selle osa tööliste wastu jääb see alati hirmsa raskusega süüdistuseks.

Walitsus pidi katsuma tööliste peale mõjuda meie tööse seisuforra seletusega, aga ta ei tohtinud kõheleada ka surweabinõude maismapanemisel, kui teistiti tööpoolest läbi ei saadud.

Ülemaal wäejuhatusel polnud teadmata, et ajapikenduse andmisel sagedasti niisugust wastutulelikkust awaldati, mis igatpidi niisamasugust kibedust pidi sünnitama, nagu wäiteenistusest kõrwalehoidmine kodumaal. Korduvalt palusiti ma sõjaminiisteeriumi seda ebaoluforda kõrwaldada.

Oli loomulik, et me oma hädas ka offupeeritud maade peale mõtleksime. Sõjaminiisteeriumgi oli nende küsimustega tegemist teinud. Belgia tööliste tarwitamine Saksamaal oli juba alanud. Ülem wäejuhatus palus kindrakubernerit sõjaminiisteeriumi ja tööstuse soowidele wastu tulla ja kordas oma palwet seda tungiwamalt, et walitsus sel ajal tema ettepanekutele inimesejõu suurendamise asjus isegi abiteenistuse seadusega weel polnud wastanud.

(Järgneb).

Kuidas ohwitseride teenistust-lehti pidada.

Uusun, et igale wäeosa abjutandile see küsimus muret teeb ja et igauks neid täitja oma arwamise järgi peab, sest kindlaid juhtnõdre siit saadil selleks antud ei ole.

Muidugi wõdetakse tarwitusele Wene sõjawäest meelde jäänud wormitõitmisel, mis wahel kuni liialduseni lähewad ja ohwitseri teenistuslehe päris naeru

wääriliseks teemad. Kuid ohwitseri teenistusleht on dokument, mis täpsemalt teenistuse läitu peab näitama ja igasugusest wäiksematest igapäevastest sündmustest puhas peab olema. Näituseks kantakse mõnes wäeosas ohwitseri puhtusele minel, tagasitulel ja palju wäiksemaid asju teenistuslehte. See on ju kõit ilmoaegne paberi määrimine. Ohwitseri teenistuslätigus niisugused asjad tähtsab ei ole.

Minu armates peab teenistuslehte ainult järgmised asjad sisse kantama: Ametite peale määramine, aukraadiks ülendamine ja aumärkide saamine, lahinguteft osawõtmine ja ühest wäeosast teise ülewiiimine.

Kui ohwitser, näituseks, roodu wõi botarei ülema puhtuse wõi lomandeerimise ajal tema ofet täidab, siis ei ole sugugi tarwilik, et need paar kolm päewa tingimata teenistuslehte sisse kantaks, sellest ei ole tema teenistuse käigule mingisugust kasu ja mõne aastaga weni teenistusleht nii pikaks, et tarwilikta andmeid ohwitseri kohta sellest wäris raste on üles leida. Mul on käes teenistusleht, kus ohwitser kahe aasta jooksul 15—20 korda 3—5 päewani oma lähema ülema kohuseid täitnud, kuna selle aja jooksul tema kaks korda aukraadiks on ülendiratud ja 4 korda ameti peale määratud. Wene sõjawäes wõis sellest weel aru saada, sest kui ohwitser nii palju kordi oma lähema ülemuse kohuseid täitnud, siis ta juba tubli ohwitser on. Meil aga tuntakse igat ohwitseri juba ilma niisuguse kirjeldusega.

Ka ohwitseri teenistuslehte klant on endise Wene sõjawäe teenistuse kirjelduseks, kuna Eesti sõjawäe teenistuse kirjelduseks ainult üks lehekülk on, kuhu siis kõit egamini sisse kantakse, muudugi ka noesawõtmine, lapsefündimine, wangistused, puhtused ja lomandeerimised, mille jaoks teenistuslehes ise lahtrid peatsid olema.

Weneaegse teenistuse kirjeldus wõiks kas isearalise tehena teenistuslehe kaapas hoida wõi kui ohwitseril Wene sõjawäes wäljateenitud aja eest aukraadid saadud, siis wõib teda koguni ohwitserile kätte anda.

Kuupäew, mis ajast ohwitseri teenistuses mingisugune muudatus sündinud, peab tingimata sisse kantud olema, kuid wäeosja päewatäsu nr. nr. ja § § ei ole sugugi tarwilikud; sest wäeosja päewatäsku wõib ilma selletagi üles leida.

Teine asi on Sõjaministri wõi Ülemjuhataja päewatäsu numbritega. Reid on raskem leida ja sellepärast wõib nende numbrid üles märkida.

Siis on ohwitseride teenistuselehed kogu seatud sõjalaugul, kuna pärast seda mõni ohwitser kuni neli aukraadi juure on saanud, mis ainult teenistuse käigus seifawad, kuna teenistuslehel ikka weel kapteni asemel lipnik seifab, ja muudatust ei tohi ju oma pea järgi teha.

Kõit need asjad oleksid tarwis selgitada. Tuleks kindlad juhendõbrid anda, et tähtsab dokumentid teatud wormi järgi peetud saaksid.

Wäga soomitaw oleks, et tähendatud wormi kottuseadmine, kui see juht kõrgema ülemuse poolt ette ei kirjutata, üffitu ifitu kätte ei antaks wõi mõnele ametnikule ülesandeks ei tehtaks.

Adjutant.

Wäärnähtus maaandmisel sõduritele.

Teatawasti lubati wabaduse sõja algul sõduritele maad anda ja seda eimeses järjekorras.

Õppes sõda ja walitus oli wõhe peal ka sellekohase seaduse kinnitanud. Sõdurid, keda teenistusest wabastati, asusid maa nõudmisele. Mõndi walla walituse juure üles andma. Seal muudugi kirjutati sõdurite nimed üles ja algas pill ootamine.

Ja kui wiimaks asuti maa jagamisele, mis nõgime siis? Kas said sõdurid maad? Paljudes ja paljudes kohtades anti maad küll, kuid sõdurid jäid kas täitfa ilma wõi said halwemad tükid, mida keegi ei tahtnud. Maad, ja nimelt paremad osad, said walla wolnikude omaksed ja tuttawad, kes sõja ajal rahulikult kodus istusid ja midagi ilmasa kaitseks ei teinud. Ka mõned kaitamehed, kellel warandust küllalt, said eestlõtt maad.

Wäene sõdur, kes oma elu kaalu peale pani, et kodusolijate maad ja warandust kaitsta, on kõigist walituse seadustest ja määrustest hoolimata maaandmisel teisele plaanile jätud.

Müüd oleks hurnitaw teada, kust niisugune seaduse ignoreerimine tuleb? Põllutõdminister toonitas ühel asutawa kogu koosolekul, et sarnased wäärnähtused on sagebated, kuid põllutõdministeerium ühes oma laialise teenijate ja ametnikkude aparaadiga ei ole suutnud seda pahet kõrwalbada.

See on wäga turs nähtus. Minu pärost wõtku põllutõdministeerium kas wõi rõhlem ametnikka ametisse, kui nendest weel küll ei ole, wõi piiraku walla omawalituste wõimu maaandmise suhtes sõduritele.

Teist teed ei ole, ja kui on, siis peab põllutõdministeerium selle peale kiiremaks mõtlema. On ju weel palju mõisaid, mis jagamisele tulewad, ja nendest tuleks kõigepealt sõduritele maad anda.

Parem hilja, kui mitte kunagi.

E. T.

Segateated.

Prantsuse aumärgid ohwitseridele.

Wabariigi walitus otsustas oma koosolekul 20 oktoobril s. o. lubada järgmistele ohwitseridele Prantsuse esitaja poolt Prantsuse walituse nimel neile annetatud aumärgi kanda:

- 1) alamkoltooni Ludwig Jakobson, Sõjalaugul — kõrbe aumärk.
- 2) alamkapten Hans Kurg, — S. R. suurtükikõue diwisjonist — brongsi aumärk;
- 3) leitnant Karl Orr, W/r. „Wambola“ pealt — brongsi aumärk;
- 4) leitnant Gustaw Säsk, S/l. „Meeme“ pealt — brongsi aumärk;
- 5) leitnant Theodor Krebs, W/l. „Laene“ pealt, — brongsi aumärk;
- 6) noorem leitnant Johannes Pöder, Merejõudude juhataja käsutuses — brongsi aumärk;

7) alam-leitnant Arnold Under, Lennuroodu —
brõngs aumärk;

8) alam-leitnant Riido Kahne, 7. piirilüt. batal-
jonist brõngs aumärk.

Sport Väti sõjaväes.

Vätlased ei saanud sel aastal Diümpia võistlustest
osa võtta. Praegu aga tehakse igal pool ettevalmis-
tusi tulevasel mängudel. Iseäranis õhutatakse
spordi sõjaväes. On loodud „Väti olümpiaabi komitee“.
Igas garnisonis on sõjaväelaste spordi klubi ja iga
iseseisva väeosa juures on oma spordiosakond.

* || Kirjavastused. || *

M. M. N. Olesime heameelega valmis täht-
samaid lohti päevaraamatust avaldama, niipalju kui
ruumi jätub. Ka muud materjali võiksime tarvitada.
Honraar harilik. Materjali võiksite nii saada, kuidas
Teile hõlpsam.

Vastutava toimetaja eest: kindralstaabi polkovnik Tõrvand.
Väljaandja: Sõjavägede staab.

„Setukeste elukohad ja arv“.

Lisaks Setumaa kaart.

Hind 4 marka.

Jällemüjatele ja raamatukogudele 30% hinnaalandust.

Tallinnas, Rütli tän. 13. Sõjaväe Trükikoda.

Sõjavägede Staabi kirjastusel

ilmusid trükist:

Kuulipilduri käsiraamat

juhatus Maksimi, Lüüsi ja Kolti süsteemiliste kuulipildujate ning Madseni
automaat-püssi tarvitajatele.

Hind 30 marka joonistustega

ja 10 marka ilma joonistusteta.

== Inglise wintpüssi kirjeldus ==

(1914 a. algupära).

Hind 8 marka ühes joonistustega.

Saada sõjaväe trükikojast, Tallinn, Rütli t. nr. 13.